

כשהכנסת מצפצפת על הקואליציה - הממשלה מצפצפת על הכנסת

לשם מה קיימת כנסת בישראל? אורחי המדינה התרגלו כבר מזמן לראות במוסד הנבחר העליון מועדון-עסקי. ניס, חסר כל כוח או השפעה ממשית. אין זה משנה מה יאמרו הנואמים מעל הבמה, ההכרעה תיפול תמיד בהרמת ידיים שרירותית, לפי צו המפלגה.

עד מה היה לכנסת, לפחות, כוח פורמלי. השבוע נטלה ממשלת ישראל מהכנסת גם כוח זה. היא סטרה לכנסת סטירת-לחי פומבית, וזלזלה בה גלוי, הציגה אותה לעיני הציבור כמוסד חסר כל משמעות. הינה זה כאשר הודיעה הממשלה בראשית השבוע על החלטתה העקרונית להטיל הגבלות על הבנייה. היא פירסמה שורת הגבלות אדמיניסטרטיביות, הסמיכה את שר השיכון, יוסף אלמוגי, לבצען.

מבחינה משפטית זכאית אמנם הממשלה להטיל הגבלות מעין אלה, לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (שעת חירום) משנת 1958. הממשלה גם לא הסתירה את כוונתה להטיל הגבלות כאלה, אולם כתוצאה מהידיעות שהודלפו עוד לפני מספר חודשים, העלו שני ח"כים הצעות לסדר-היום ב"עניין זה. כאשר דנה הכנסת בשבוע ש"עבר בהצעות אלה, אירע בכנסת מאורע נדיר — בניגוד לעמדת הממשלה והקואליציה, זכתה ההצעה להעביר את הדין בנושא זה לאחת מהעדות הכנסת, ברוב. החלטת זו הייתה עלבון גורא ליוזם ההגבלות על הבנייה, שר האוצר המסחר והתעשייה פנחס ספיר. הוא ראה בכך חוצפה מצד הכנסת והחליט להענישה. לא חלפו אלא ארבעה ימים וספיר הוכיח כי אין לכנסת כל שליטה על פעולות ה"ממשלה. אם תרצה הוא לרונן פועליו —

פיסקות שהוציאו את פנחס ספיר מכליו. אבניאל ידוע כנואם המכין את נאומיו מראש, למרות שאין הוא קורא מהכתב. לעיתים הוא מקדיש שבוע למחקר ולהכנה לקראת נאום בן חצי שעה בכנסת. ב"יום השלישי בלילה שהה אבניאל בתל-אביב. הוא החליט לנסוע למחרת בבוקר השכם לירושלים, כדי להשתתף בשיעור תלמוד הנערך אחת לשבוע לחברי הכנסת ובו משתתפים ח"כים מכל הסיעות. הוא השכים לקום בשעה שלוש לפנות בוקר כדי לאסוף חומר נוסף להכנת נאומו. אז, תוך עיון בדיחה האחרון של בנק ישראל אשר יצא לאור במאי 1964, גילה אבניאל פרטים מאלפים. התברר לו שבאוורו דו"ח כתב נגיד הבנק דויד הורוביץ, מספר דברים בקשר לענף הבנייה במדינה. בין השאר: "מאחר ש"הגורם העיקרי לתנודות בענף הבניה היא הבניה הצבורית, יש בידי הממשלה להבטיח את ויסות הפעילות בענף על ידי תיכנון הבנייה שלה עצמה, מבלי להזדקק לפיקוח על פעילות הענף בכללה".

במקום אחר בדו"ח כתב הורוביץ: "אפשר

ב"א חבר הכנסת אבניאל ומספר כי ל"עמידר 5000 דירות ריקות. אני יודע מה עמד לרשות עמידר ולרשות משרד השיכון בכל הארץ... בכל זאת, ביקשתי לטלפן למנהל עמידר כדי לברר היכן ישנו 5000 דירות".

אותה שעה שלח אבניאל את סדרני הכנסת, להביא לו את דו"ח בנק ישראל, עליו הסתמך.

הדו"ח הטלפוני מעמידר הגיע, מסר שכי"יום נמצאות בידי החברה 250 דירות ריקות בלבד. לעומתו, הוכיח דו"ח בנק ישראל שהובא אלולם, כי אבניאל אמנם התבסס על ציטוט מדויק של הדו"ח.

אולם זאת הייתה רק תחילת השערוריה. כשירד ספיר נטל את רשות הדיבור ח"כ המפד"ל משה קלמר (63), העומד בראש חברת השיכון משהב של הפועל המזרחי, ידוע אף הוא כאחד המתונים והשקטים שבין חברי הכנסת. הוא הפתיע את ה"אופוזיציה והקואליציה כאחד, כאשר הציג לרונן בהגבלות על הבניה בוועדה משותפת של ועדות העבודה והכלכלה של הכנסת. או באחת משתי ועדות אלה. הצעתו הייתה

ח"כ קנינהופר לא רואים

לט, שכן אין כל נוהג או תקנה המחייבים ח"כ להישאר באולם הכנסת. אולם כאשר התחדשה הישיבה היה היושב-ראש אחוזי בעתה, איים לרונן בהעונת העונבים, למ"רות שאין לכך כל בסיס חוקי. למרות כשרה זאת נאלץ להורות כי ההצבעה הייתה כשרה וכי המצב הוא שהדיון בהצעות לסדר-היום יועבר לחעדה. הממשלה ספגה נוקי-אאוט. השבוע הח"ליטה להחזיר לכנסת מכה מתחת לחגורה, עשתה זאת כשהחליטה בזריזות על הטלת הגבלות הבנייה. מה הביא את הממשלה לצעד סויו זה של הבעת זילול פומבי בכנסת?

★ ★ ★ הקופה חנוכה

מצב שד משבר שורר כיום בשוק הבנייה. בערים ובמושבות עומדות אלפי דירות ריקות שנבנו על-ידי קבלנים פרטיים. למעשה, מותק כיום שוק מכירת הדירות, כמעט לחלוטין. אחד הגורמים לכך הוא חוק מס-שבח-מקרקעין שחיסל את ה"נוהג שהיה מקובל בשכבה מסוימת להתחיל דירה בדירה חדשה אחת לשנתיים-שלוש. כתוצאה מכך נוצר מחסור בדירות ישנות למכירה. הקנינים הפוטנציאליים של דירות אלה, נוטים כיום לרכוש דירות בשיכונים המוקמים במושבות קטנות, בקירבת הערים. אילו הייתה הממשלה מעוניינת באמת במצאי את ידיים עובדות להקמת שיכונים-עולים, היא הייתה יכולה למצוא אותם, למשל ב"חברת-שיכון ומיתוח הממשלתית, העוסקת בבניית דירות מרחחות באזור החוף ולאחזוקת ב"בניית שיכונים לעולים.

השיחוק בשוק הדירות גרם להפסדים ניכרים לקופת המדינה. בשנה האחרונה, ב"עקבות מס-שבח-מקרקעין, ירדו הכנסות ה"האוצר, הסתכמו במיליון ל"י בלבד. צימצום הבנייה יגדיל כמובן את הביקוש בשוק. כבר כיום עלו מחירי הדירות, ומכך נהנה אוצר המדינה.

סיבה אפשרית שניה היא סיבה פוליטית מובהקת והיא מתבטאת בדבריו של אחד מגדולי הקבלנים בארץ: "בשנת בחירות היו עושים תמיד קשיים במתן רשימות בנייה, אבל מי שידע לתרום לקופת המפ"לגה הנכונה, במיוחד לקרן-הבחירות של אותה מפלגה, היה זוכה ברשיון. הטלת פיקוח והגבלות יוצרים שוב תלות של ה"קבלנים במשרדים מסוימים ופוחתים שוב את הפתח לכנייה ברשימות תמורת תשלום לקרן-הבחירות של המפלגה המתאימה."

ח"כ קלמר עם השר אלמוגי לא ממושמעים

בניגוד לעמדה שהוחלט עליה בישיבת הקואליציה, או הגיעה שעת ההצבעה. ההצעות ל"סדר קולות נגד 20. אולם כאשר הועמדה הצעתו של קלמר להצבעה, הצביעו בעדה 29 ואילו נגדה רק 23.

הרוב בעד הצעתו של קלמר נוצר כ"שחלק מחברי המפד"ל, להם לא הודיעו מראש על ההחלטה שהתקבלה בעניין זה בישיבת הנהלת הקואליציה, הצביעו בעד. חלק אחר הצביע נגד. בספסלי מפא"י פרצה מהומה. מישוה דרש למנות את הקולות שנית. הקולות נמנו ושוב הייתה התוצאה — 29 בעד; 23 נגד. ליושב-ראש הישיבה ח"כ מפא"י ישראל ישעיהו, לא נותרה ברירה אלא להודיע: "ההצעה להעביר את ההצעות של חברי הכנסת אבניאל ופרלשטיין לדיון ב"ועדה — התקבלה. ההצעה תועבר ל"ועדה".

כאשר התברר למפא"י מה עומד להתרחש, יצאו שליחים בהולים להזעיק אלולם כמה מחברי הקואליציה כדי לשנות את מאזן הכוחות. אולם כשאלה הופיעו כבר בישר ישעיהו את החלטתו. הדבר לא הפריע לח"כ מפא"י מנחם כהן לבקש מינין חוזר של הקולות. הייתה זו בקשה שעמדה ב"ניגוד לכל נוהג פרלמנטארי. שכן לאחר שמודיע היושב-ראש על תוצאות ההצבעה, אין איש יכול לדרוש הצבעה נוספת.

★ ★ ★ האופוזיציה עוזבת

ישראל ישעיהו לא יכול היה לסרב ל"דרישות אנשי מפלגתו ונטה לערוך הצבעה נוספת. כאן פרצה השערוריה הגדולה. "זה לא הוגן!" צעקה ח"כ חרות אסתר דויליאנאור. אחריה קראו כל חברי ה"

לחסת את הבנייה, או לפחות להקחות בהרבה את התנודות בה, ללא הודקות לאמצעי פיקוח על פעילות הענף, במישרין או בעקיפין."

כאשר ציטט אבניאל בנאומו את הנגיד, הרתיח הדבר את ספיר, אך הוא שמר עדיין על קור רוחו. אולם אבניאל המשיך לצטט מדו"ח בנק ישראל גם מספרים.

גימיקיה העיקריים של הממשלה שכוונתה להטיל הגבלות על הבנייה, היו נעוצים במחסור השורר בידיים עובדות בענף ה"בניה, ובצורך להשתמש בכוחות הקיימים לשם בניית שיכונים לעולים.

עתה ציטט אבניאל את דו"ח בנק ישראל: "בשנת 1963 היו בידי חברת עמידר 5430 דירות ריקות." כאן לא יכול היה עוד ספיר לעצור בלשונו, צעק לעבר אבניאל: "אתה מספר דברים שאין להם שחר". "פתח את דו"ח בנק ישראל בעמוד 216, השיב אבניאל. "תראה, אדוני השר, מי אומר דברים שאין להם שחר, אני או אתה?"

ספיר אפילו לא טרח לברוק: "אתה!" אולם אבניאל המשיך להקריא מתוך הדו"ח: "בסוף שנת 1963 הגיע מספר הדירות הריקות שבידי עמידר ל-6380 דירות, וזוהו 4080 דירות חדשות."

"אם אני אומר דברים שאין להם שחר", המשיך אבניאל, "הרי שדו"ח בנק ישראל, שהוא חלק מהמדינה וצריך לדעת מה קורה, אדוני, לא שוה פרוטה." אולם ספיר הגרנו המשיך בשלו: "אני מודיע שהמספרים שאתה מדבר עליהם אין להם שחר!"

★ ★ ★ הקואליציה מוכפת

יכ אשר עדה פנחס ספיר להשיב ל"הצעות לסדר-היום, עמד שוב על שלו:

ח"כ אבניאל לא מבינים

זהו עניינה שלה. אך לא עניינו. הכנסת חוכל לרונן ולהסיק מסקנות ככל אשר תחפץ — הוא את שלו כבר עשה. לאחר שהעביר את ההחלטה בממשלה, יכול היה ספיר לעלות בשקט למטוס שהטיס לחו"ל.

★ ★ ★ דברים שזי שחר

יצד אירע שהכנסת העיזה להתמ"רד נגד רצונו של ספיר?

הדבר היה קשור באחת השערוריות ה"גדולות שאירעו בכנסת — השערוריה ה"ראשונה מזה שנה וחצי. חרות, ה"רד בנימין אבניאל. ב"ב 14 שנות ישיבתו בכנסת (בעשר השנים האחרונות הוא משמש כיושב-ראש ועדת הכלכלה של הכנסת), רכש לעצמו אבניאל שם של אדם היודע למתוח גומם את הביקורת החריפה ביותר, בסגנון עדין. אבניאל בן ה"58, יליד ירושלים ובוגר אוניברסיטת בריסל, עלה לדוכן ביום ה"רביעי שעבר, כדי להגיש הצעה לסדר-היום מטעם סיעתו לדיון על "מדיניות הממשלה ביחס להגבלות הצעה לסדר-הגיש הצעה דומה, מטעם המפלגה הליברית לית, ח"כ שלמה פרלשטיין. אולם נאומו של אבניאל הכיל כמה